

JOGI FÓRUM PUBLIKÁCIÓ

Az adóhatóság által fogatosított átvezetés végrehajtás esetén, mint végrehajtási intézkedés

Az adóhatóság által lefolytatható végrehajtási eljárás részletes szabályait az adózás rendjéről szóló 2003. évi XCII. számú törvény (a továbbiakban: Art.) tartalmazza, amelynek a bírósági végrehajtásról szóló 1994. évi LIII. számú törvény (a továbbiakban: Vht.) a háttérjogszabálya. Az Art. végrehajtási szabályainak egyik különlegessége a 2009. január 1. napján bevezetett és 2012. január 1. napján módosított *átvezetés végrehajtás esetén* elnevezésű jogintézmény. Az alábbiakban a végrehajtási átvezetés fogatosításának előzményeit, technikai feltételeit, szabályait, a vele szemben kezdeményezhető jogorvoslati eljárásokat kívánom bemutatni. Ezen túl azonban jelen tanulmányban az átvezetés, mint végrehajtási intézkedés általános jellemzőinek és szabályainak bemutatásán keresztül több olyan, az adóhatósági végrehajtást általánosan jellemző szabály, eljárási rend bemutatása is célom, amely általánosan, valamennyi végrehajtási cselekmény vonatkozásában azonos (pl.: végrehajtható okirat, jogorvoslati eljárás) normákat tartalmaz.

I. Fogalom magyarázat

Előjáróban fontosnak tartom tisztázni, hogy végrehajtási eljárás alatt az adóhatóság által folytatott olyan eljárást értek, amely elsődlegesen az Art., másodlagosan - az Art. 144. §-ban foglaltaknak megfelelően - a Vht. szabályai szerint adózó esedékességig önkéntesen meg nem fizetett adó- és köztartozásai - végrehajtási intézkedések fogatosításán keresztül - behajtására irányul, beleértve az egyes intézkedések elleni jogorvoslati eljárást is.

Végrehajtási intézkedés vagy végrehajtási cselekmény alatt értendő az adóhatóság által jogszabályi felhatalmazáson alapuló minden olyan cselekmény, amelynek célja az adózó adó- és köztartozásai kielégítésére irányuló - adózó vagyonának csökkentése útján történő - behajtás. Az adóhatóság által törvényi felhatalmazás alapján alkalmazható végrehajtási intézkedések; az átvezetés végrehajtás

esetén, a visszatartási jog gyakorlása, végrehajtás munkabérre (közismert nevén jövedelem letiltás), fizetési számlára (hatósági átutalási megbízás, vagy közismert nevén inkasszó), ingó- és ingatlanfoglalás.

II. Az átvezetés alkalmazásának előfeltételei, technikai háttere

Az állami adóhatóság a részére megfizetett adókat (beleértve, járulékokat, illetékeket, szankciókat), költségvetési támogatásokat (a továbbiakban együtt: adónemek) ¹ adózónként külön adófolyószámlán tartja nyilván. Az adófolyószámlán adónemenként külön kerülnek nyilvántartásra az adózót terhelő kötelezettségek, jóváírások, és a teljesített kiutalások. Ebből következően gyakorta előfordul, hogy az adóhatóság egyes adónemen az adózó kötelezettségeit meghaladó jóváírást² tart nyilván. Ilyen esetben az adott adónem tekintetében az adóhatóság adósi pozícióban van (túlfizetés). Megjegyzem ebből a szempontból kissé pontatlan - vagy inkább túlságosan szűk köre korlátozódik - az Art. 43. § (5) bekezdésének első mondata, amely szerint túlfizetés csak ténylegesen befizetett összegek esetén merülhet fel. Szerencsére az adóhatóság gyakorlata - álláspontom szerint - megalapozottan szélesebb körben ismeri el a túlfizetést, és valamennyi jóváírást figyelembe veszi a túlfizetés összegének megállapítása során. Túlfizetés fennállása mellett előfordulhat, hogy az adózó más adónemein az adóhatóság - az előzőekkel ellentétesen - kötelezettségeit el nem érő összegben tart nyilván jóváírást, vagyis az adózónak tartozása (hátraléka) áll fenn. Érdemes megjegyezni, hogy amennyiben az adófolyószámla összesített egyenlege hátralékot mutat az adóhatóság automatikusan napi késedelmi pótlékot számít fel, ellenben, ha az adófolyószámla összesített egyenlegén túlfizetés áll fenn, ennek összege után nem jár kamat, vagy pótlék.

Az előzőekre példa, hogy egy gazdasági társaság járulék bevallásaiban valamennyi járulék adónemre (pl.: szociális hozzájárulási adó, nyugdíjjárulék, egészségbiztosítási és munkaerő-piaci járulék) vonatkozóan a vele munkaviszonyban álló személyekre tekintettel befizetési kötelezettségről számol be. A bevallásai szerinti befizetéseit az adóhatóság a törvény szerinti esedékességgel tárgyhót követő hónap 12. napjára (Art. 2. sz. melléklet 5. pont) felkönyveli az adófolyószámlájának

¹ Az adóhatóság által nyilvántartott adónemek listája (adónemkód, adónem pontos megnevezése és a hozzátartozó számla szám) letölthető a http://nav.gov.hu/data/cms211097/szaml_a_20120112.pdf címről.

² Jóváírás alatt kell érteni a tényleges pénzbefizetést, továbbá minden olyan pénzösszeget, amely az adózó, adóhatósággal szembeni követelését testesíti meg. (pl.: adóellenőrzés során adózó javára tett megállapítás).

megfelelő adónemeire, a cég azonban esedékességi határidőre nem fizeti meg. Így az esedékességet követő napon a bevallás szerinti befizetési kötelezettség már hátralékként jelentkezik. Ugyanezen időpontban általános forgalmi adó adónemben visszaigénylő pozícióba van, hiszen a befizetendő adóját meghaladó összegű előzetesen felszámított, és végső soron levonható adót szerepeltett áfa bevallásában, melyet az adóhatóság tekintettel arra, hogy annak kiutalását külön kérni kell, és a kiutalásnak főszabály szerint 45 napon belül kell csak eleget tennie, az áfa adónemben túlfizetést eredményez. Az adózó szempontjából a járulék tartozások összegének és az áfa követelés összegének különbsége dönti majd el, hogy az adózó adófolyószámlája - a rajta nyilvántartott adónemek összegzését követően - hátralékot, vagy túlfizetést mutat.

A túlfizetés feletti rendelkezési jogot alapvetően az adózó gyakorolja, azonban törvényben meghatározott esetekben az adóhatóság is rendelkezhet a túlfizetés összegével. Az adózó túlfizetése feletti rendelkezési jogát az alábbi két formában gyakorolhatja;

- az átvezetés,
- visszatérítés (kiutalás).

Átvezetés esetén az adóhatóság - az adózó kérelmére, vagy hivatalból - a túlfizetéses adónemen fennálló túlfizetést - a kérelemben foglalt összegnek megfelelően, vagy legfeljebb a hátralék összegének erejéig - törli az érintett adónemről és jóváírja a hátralékot mutató adónemen. Ez a közjogi jogintézmény tartalmát illetően komoly azonosságot (analógiát) hordoz magában a polgári jogból ismert beszámítás jogintézményével³.

Az átvezetési és a kiutalási kérelmet egyaránt az adóhatóság által rendszeresített 17-es jelű nyomtatványon kell előterjeszteni. Visszatérítés vagy kiutalás esetén az adóhatóság kizárólag kérelemre az adózó által megjelölt bankszámlára utalja ki, vagy postán készpénzben küldi meg az adózó kérelmében megjelölt összeget, ha a kiutalni kért összeg nem haladja meg a nyilvántartott túlfizetés és a hátralék közötti, túlfizetés javára mutatkozó összeget.

³ A Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. számú törvény 296. § - 297. §

Az átvezetés feltétele tehát lényegében csak annyi, hogy az adóhatóság az adózó adófolyószámláján legalább egy túlfizetést mutató adónemet tartson nyilván.

A kiutalás feltételei ettől eltérően alakulnak, hiszen az Art. 43. § (6) bekezdése értelmében az adóhatóság csak és kizárólag a túlfizetés azon részét utalhatja ki az adózó részére, amely az adó- és köztartozásai összegét meghaladja. Amennyiben az adózó mégis úgy kér kiutalást, hogy emellett tartozása (hátraléka) is fennáll az adóhatóság végrehajtási intézkedésként az Art. 151. §-a szerinti visszatartási jogával élhet vele szemben. Ebből következően, ha a hátralékként nyilvántartott összeg meghaladja a túlfizetés összegét a kiutalás nem teljesíthető, viszont tartozásai értelemszerűen a túlfizetés összegével csökkennek.

Átvezetésre törvényi felhatalmazás alapján hivatalból, az alábbiakban felsorolt esetekben kerülhet sor:

- Ha az adózó a büntetőeljárás során hozott jogerős határozatban előírt befizetési kötelezettségnek eleget téve teljesít befizetést, akkor ezen összeget az adóhatóság átvezeti arra az adónemre, amelyre vonatkozóan a bűncselekmény következtében a befizetési kötelezettsége keletkezett (Art. 43. § (2) bekezdése).
- Felszámolás alatt álló adózó felszámolás előtt fennállott túlfizetéseinek hátralékos adónemre való átvezetése esetén (Art. 43. § (5) bekezdése).
- Jogutód nélkül megszűnt adózó megszűnés előtt fennállott túlfizetéseinek hátralékos adónemre való átvezetése esetén (Art. 43. § (5) bekezdése).
- Végrehajtási intézkedésként fogatosított átvezetésként (Art. 150/A. §).

III. Az átvezetés különös formájának, az átvezetés, mint végrehajtási intézkedés törvényes feltételei

1. a) A végrehajtható okiratokról általánosságban

Az adóhatóság által folytatott végrehajtási eljárás megindításának egyetlen általános feltétele, a végrehajtható okiraton alapuló, az Art. 37. § (1) bekezdése szerinti esedékességig nem, vagy nem teljes összegben megfizetett adó, vagy köztartozás fennállása. Az egyes végrehajtási intézkedések

alkalmazásához további különös, csak és kizárólag az adott jogintézményre jellemző törvényi feltételek fennállása is szükséges.

Az Art. 145. § (1) bekezdése alapján az adóigazgatási eljárásban végrehajtható okirat:

a) a fizetési kötelezettséget megállapító jogerős hatósági határozat (végzés),

b) az önadózás esetén a fizetendő adót (adóelőleget) tartalmazó bevallás,

c) a behajtási eljárás során a behajtást kérő megkeresése,

d) az adózóval közölt adóhatósági adómegállapítás,

e) a bírósági eljárási illetéket megállapító bírósági határozat,

f) az egészségügyi szolgáltatási járulék kötelezettséget tartalmazó bejelentés.

Az Art. 145. § (3) bekezdése szerint - az előzőekben felsorolt - végrehajtható okiratban foglalt meg nem fizetett tartozás alapján felmerülő pótlék⁴, és kamat tartozások is az előző okiratok alapján hajthatók végre, vagyis ez utóbbi adó tartozások végrehajtható okiratok szempontjából közvetlenül kapcsolódó, származékos jellegű adó tartozásoknak minősülnek, így önálló (különálló) végrehajtható okirat nem szükséges behajtásuk érdekében indított végrehajtási eljáráshoz.

Amennyiben tehát az előzőekben tételesen felsorolt okiraton alapuló, esedékességig önkéntesen meg nem fizetett tartozása áll fenn az adózónak (a végrehajtási eljárásban már adós), azt az adóhatóság az adófolyószámláján a megfelelő adónemen tartja nyilván. Ilyen esetben az adóssal szemben végrehajtási eljárás megindításának van helye. A végrehajtási eljárás megindításával kapcsolatosan - szemben az adóellenőrzéssel - az adóhatóságnak az Art. 150. § (1) bekezdésében foglalt rendelkezés alapján nem áll fenn értesítési kötelezettsége.

1. b) Az átvezetés végrehajtási okiratai

A végrehajtási intézkedésként foganatosított átvezetés sajátossága, hogy amennyiben az Art. 145. § (1) bekezdésének c), e) pontjaiban foglalt végrehajtható okirat alapján kerül sor a végrehajtás kezdeményezésére az átvezetés nem foganatosítható. Ennek oka, hogy technikailag kivitelezhetetlen lenne az átvezetés, mivel nem az adóhatóság írja elő - és végső soron nem az

⁴ Az Art. 165. §-a szerinti késedelmi, illetőleg az Art. 133. § (5) bekezdésének a) pontja szerinti - méltányossági eljárás során felmerülő - pótlék egyaránt.

adóhatóság tartja nyilván - ezen esetekben a köztartozást. A végrehajtás e két végrehajtható okirat vonatkozásában, a végrehajtást kérő által megküldött hivatalos iraton feltüntetett tájékoztatás alapján indítható és folytatható le. Ebből következik az is, hogy a végrehajtható okiraton feltüntetett tények, adatok, és egyéb információk helyességéért, hitelességéért az adóhatóság - szemben a többi végrehajtható okirattal - nem tartozik felelősséggel, vagyis a felelőség az okirat kiállítóját terheli. Az adóhatóság részére megküldött megkeresések esetében az adóhatóság nyilvántartását (az adófolyószámlát és az arra felkötött tartozások és befizetések összegét, egyenlegét) a megkeresés helyettesíti, melyből kifolyólag a megkeresésben a tartozás pontos összegét fel kell tüntetni. A - felelőség viselés módjából kifolyólag is - az adóhatóságnak ezen összeg felülvizsgálatára nincs lehetősége.

Fontos ugyanakkor annak hangsúlyozása is, hogy amennyiben köztartozás behajtása érdekében az adóhatóságot más állami szerv megkeresi és az adózónak túlfizetése áll fenn az adóhatóság elsőként az általa nyilvántartott hátralékos adónemekre vezeti át a túlfizetés összegét és csak másodlagosan, a hátralékos adónemek kiegyenlítését követően fennmaradt túlfizetés összegét utalja ki a megkereső szerv részére. Álláspontom szerint ugyan ezen szabály az átvezetés, mint végrehajtási intézkedés jogintézménye alatt került megfogalmazásra a kiutalás ténye miatt átlépi annak fogalmi kereteit és csak az átvezetésből következő, azt követő technikai lépésnek tekinthető, vagyis nem szerves része az átvezetés, mint végrehajtási intézkedésnek.

Az Art. 145. § (1) bekezdésének c) pontja alapján az adóhatóság olyan állami hatóságok, vagy egyéb olyan szervek megkeresésére jár el, amelyek az államháztartás alrendszerét megillető az Art. 178. § 20. pontja szerinti köztartozások felett rendelkezési jogosultsággal bírnak (pl.: Diákhitel Központ Zrt. esetében a diákhitel behajtása). Ezen köztartozásokkal kapcsolatos állami, hatósági feladatok lényegében az adóhatóság hatáskörén kívül esnek, és velük kapcsán kizárólag hivatalos megkeresés esetén végrehajtási eljárás lefolytatását végzi az adóhatóság.

Az Art. 145. § (1) bekezdésének c) és e) pontjaiban foglalt végrehajtható okiratokon alapuló köztartozásokat leszámítva azonban, az adózó befizetési kötelezettségeit az adóhatóság hivatalból felkötve az adófolyószámlájára és amennyiben azokat esedékességig önkéntesen nem fizeti meg -

az előzőekben ismertetettek szerint - azok hátralékot fognak képeznek majd és ezzel megalapozzák a végrehajtási eljárás kezdeményezését az adózóval (adóssal) szemben.

2. Az átvezetés alóli kivételt képező (nem valós) túlfizetések

Az átvezetés, mint végrehajtási intézkedés az előzőek szerint tehát csak túlfizetés fennállása során fogatosítható, azonban nem minden túlfizetés alkalmas arra, hogy végrehajtási intézkedés fogatosításának alapját képezze. Ennek következtében a végrehajtási eljárás során fogatosított átvezetésre csak az adónemek egyenkénti felülvizsgálatát követően kerülhet sor. Az adófolyószámlán nyilvántartott túlfizetések felülvizsgálata során ügyelni kell arra, hogy átvezetni csak valós (tényleges) túlfizetés esetén van mód, vagyis a látszólagos túlfizetés átvezetése tilos. Az adóhatóság gyakorlata alapján a tényleges túlfizetés megfogalmazása csak negatív formában, vagyis a látszólagos túlfizetések felsorolása (a kivételek ismertetése) útján ismerhető meg.

Az adófolyószámlán nyilvántartott végrehajtási átvezetés szempontjából nem valós túlfizetések az alábbiak:

- Nem szolgálhat alapul az átvezetés, mint végrehajtási intézkedésnek, az önkéntesen feltárt adókülönbözet, gépjármű vagyonszerzési illeték és az igazgatási szolgáltatási díj adónemen fennálló túlfizetés.
- Az a túlfizetés, amely vonatkozásában a visszaigényléshez való jog elévült⁵. Ha az elévült túlfizetés tényleges adózási befizetésből származik a túlfizetés - kivételesen - olyan adónemre átvezethető végrehajtási eljárás során, amelyen az adóhatóság az elévülés időpontjában hátralékot tartott nyilván.
- Azon túlfizetés, amelyről az adózó a 17-es jelű nyomtatványon rendelkezett, de az átvezetés, vagy kiutalás teljesítésére még nem került sor. Megjegyzem ez esetben az adózási kérelem teljesítésére nem, vagy nem teljes összegében kerülhet csak sor, hiszen ilyen esetben az adóhatóság az Art. 151. §-a szerinti visszatartási jog gyakorlása útján egyenlíti ki, vagy csökkenti az adózó hátralékát.

⁵ A visszaigényléshez való jog az Art. 164. § (1) bekezdése alapján annak az évnek az utolsó napját követő 5 év utolsó napján évül el, amelyben a visszaigényléshez való jog megnyílt.

- Azon adónemen fennálló túlfizetés esetében, amelyre nézve az Art. 87. § (1) bekezdésének a) pontja szerinti bevallások utólagos vizsgálata van folyamatban, egészen addig az időpontig, amíg az ellenőrzés és hatósági eljárás jogerősen le nem zárul.⁶
- A polgári jogból ismert fedezetelvonást elkerülendő, nem lehet valós túlfizetésnek tekinteni azon adózói befizetést sem, amelyet az adózó feltételezhetően bevallásában szereplő kötelezettségei kielégítése céljából, de a bevallás benyújtása előtt fizetett meg az adóhatóság számára. Ez a tilalom az adóhatóság gyakorlatában az adott adónem szerinti bevallás benyújtásának határidejét megelőző 5. naptól a bevallás benyújtásának törvényben előírt időpontjáig terjed.
- Azon adózói befizetés sem tekinthető túlfizetésnek, amelynek célja az adózó egyes anyagi jogszabályokban előírt - alapvetően személyi jövedelemadó és egyszerűsített vállalkozói adó - előlegfizetési, vagy - alapvetően társasági adó - feltöltési kötelezettség teljesítése.
- Nem tekinthető látszólagos túlfizetésnek, de az előzőekhez hasonlóan szintén nem lehet átvezetést - legfeljebb az előbb már hivatkozott visszatartási jogot gyakorolni - a jogosulatlanul benyújtott, vagy jogosulatlanul magas összegben beszedett hatósági átutalási megbízás (túlinkasszó) következtében befolyt összegre, amelyet legfeljebb visszatartási jog gyakorlása útján vonhat jogszerűen végrehajtás alá az adóhatóság.

Az előzőekben felsoroltakat az átvezetés foganatosítását megelőzően az adóhatóság hátralékkezelési, vagy végrehajtási szervezeti egységének tétélesen, adónemenként az egyes túlfizetést képező összegeként kell felülvizsgálnia. Amennyiben azt állapítja meg, hogy az előzőek szerinti látszólagos túlfizetésről van szó, vagy az akár csak feltételezhető, hogy az adófolyószámlán valamely túlfizetesként mutatkozó összeg az előzőekben felsorolt szempontok valamelyikének megfelel, az átvezetés, mint végrehajtási intézkedés nem foganatosítható.

IV. Sorrendiség

1. A végrehajtási átvezetés a végrehajtási intézkedések foganatosításának sorrendjében

⁶ Az adóhatósági megállapítások jogerejére vonatkozó szabályozást a törvény a közigazgatási hatósági eljárás és szolgáltatás általános szabályairól szóló 2004. évi CXL. számú törvény (a továbbiakban: Ket.) 73/A §-a tartalmazza.

Az Art. 2003. január 1-jei hatálybalépésével megszűnt a korábban törvénybe foglalt végrehajtási cselekmények közötti kötelező sorrendiség. Az Art. 150. § (1) bekezdése szerint lényegében az adóhatóság mérlegelési (diszkracionális) jogkörében - szabályok által nem behatároltan - dönti el, hogy az adós vagyoni és jövedelmi helyzete vonatkozásában rendelkezésére álló információk alapján a végrehajtási eljárást mely végrehajtási intézkedéssel kezdeményezi. Így - bár nem ez az általános az adóhatóság gyakorlatában - a fennálló tartozások behajtása céljából akár az adós értesítése és vele szemben fogatosított más intézkedés nélkül ingatlan foglalással⁷ is lehet végrehajtási eljárást indítani.

Az adóhatóság ezen „széles körű szabadságának” korlátját képezte az átvezetés végrehajtás esetén jogintézményének 2011. december 31. napjáig hatályban lévő Art. szerinti szabálya, amely túlfizetés nyilvántartása esetén kötelező jelleggel írta elő ezen végrehajtási intézkedés fogatosítását, amelyből következően a további végrehajtási intézkedések fogatosítására csak ezen lehetőség kimerítését követően, vagy arra való lehetőség hiányában kerülhetett sor. Az Art. 2012. január 1. napjától hatályos szabályozása azonban ezen - a törvény szabályozási koncepciójának megfelelően lazított - és az új normák szerint az átvezetés alkalmazása nem kötelező, az adóhatóság számára túlfizetés és hátralék egyidejű fennállása esetén. Ettől függetlenül az adóhatóság gyakorlatában a végrehajtás szinte minden esetben az adós adófolyószámlájának felülvizsgálatával és, ha a feltételei fennállnak, átvezetés fogatosításával kezdődik.

2. A túlfizetések végrehajtási átvezetésének sorrendje

Arra az esetre, ha az adós adófolyószámláján, több adónemen is valós túlfizetés van nyilvántartva, a túlfizetések - a fennálló hátralék csökkentése érdekében történő - elszámolásának sorrendjére törvényi előírás nem vonatkozik. Így a túlfizetések elszámolásának sorrendjét a végrehajtó saját (mérlegelési) hatáskörében eljárva állapíthatja meg. Ez esetben az adóhatóság általában a túlfizetéses adónemeket arányosan, vagy a túlfizetés felmerülésének időpontját figyelembe véve csökkenti a hátralék összegének erejéig, vagyis akár teljes összegben, ha a hátralék összege eléri, vagy meghaladja a túlfizetés összegét.

⁷ Az ingatlan foglalás további feltétele az Art. 155. § (1) bekezdése alapján, hogy az adó tartozás összege az 500 000 forintot meghaladja, illetve ha ennél kisebb összegű az adó tartozás az az ingatlan értékével arányban álljon.

A túlfizetések elszámolásával ellentétben az Art. a hátralék csökkentésére kötelezően betartandó sorrendet állít fel. Abban az esetben, ha az adózó hátralékának (adó- és köztartozásának) összege kisebb, vagy megegyezik a valós túlfizetése összegével, valamennyi hátralékos adónemen a tartozás összegének megfelelő jóváírást kell fogatosítani az adóhatóságnak azzal, hogy a jóváírás összegének megfelelően csökkenteni kell a túlfizetés összegét. Abban az esetben viszont, ha a túlfizetések összege nem éri el a hátralék összegét az Art. 150/A. § (2) bekezdése alapján az átvezetéssel érintett túlfizetés összegét elsősorban a magánszemély jövedelemadó előlegére, levont jövedelemadóra, kifizető által magánszemélytől levont járulékokra ezen belül esedékesség sorrendjében kell elszámolni. Ha ilyen jellegű hátralék nincs, vagy az elszámolást követően túlfizetés és hátralék egyaránt mutatkozik még az adófolyószámlán, az adó tartozások esedékességének (felmerülésének) sorrendjében (régebbi esedékességű tartozás elsőbbséget élvez), az azonos esedékességű tartozások vonatkozásában pedig (a fennálló tartozások egymáshoz való) arányának megfelelően kell elszámolni. Ezt követően utolsósorban, ha a túlfizetés összege azt lehetővé teszi, a fennálló köztartozás jogosultjának kell átutalni a túlfizetés összegét. Ebből megállapítható, hogy a jogalkotó egyértelmű álláspontja szerint átvezetés, mint végrehajtási intézkedés esetén elsőbbséget élveznek azon tartozások, amelyek jogosultja, nyilvántartója és behajtója az adóhatóság, azokkal a tartozásokkal szemben, amelyek végső soron szintén állami bevételt képeznek, de más állami szerv a jogosult a beszedésükre, így rájuk nézve az adóhatóság csak, mint végrehajtó jár el.

A túlfizetés végrehajtási eljárásban történő átvezetése - a törvény erejénél fogva - jóváírásnak minősül, vagyis az adós tartozás a túlfizetés összegének erejéig az átvezetett túlfizetés összegével megtérül. A megtérülés legfontosabb jogkövetkezménye, hogy adós terhére, további végrehajtási intézkedés már nem fogatosítható.

V. Jogorvoslati jog

Az Art. 159. §-a az adóhatóság által lefolytatható végrehajtási eljárásban fogatosított, vagy fogatosítani elmulasztott végrehajtási intézkedésekkel szembeni önálló jogorvoslati eljárás szabályait tartalmazza. A hivatkozott jogszabályhely szerint jogorvoslati jogával minden olyan

személy élhet a végrehajtási eljárásban, akire nézve jogsértő, vagy jogos érdekét sértő az adóhatóság intézkedése, vagy az intézkedésének elmaradása.

Az előzőekben taglalt sajátosságai miatt, az átvezetéssel, mint végrehajtási intézkedéssel szembeni jogorvoslati jog tényleges kezdeményezésére jogosult személyek köre meglehetősen szűk, lényegében arra az adósra korlátozódik, akinek a számláját a végrehajtás érintette. Azonban, ha az átvezetés, mint végrehajtás feltételei fennállnak, de az adóhatóság nem ezt, hanem más végrehajtási cselekményt fogatosít (pl.: jövedelem letiltás, ingó, ingatlanfoglalás) az adóssal szemben, annak ellenére is megalapozott lehet jogorvoslati kérelmet benyújtani az adóhatósághoz, ha az - a kötelező sorrendiség hiányára tekintettel - nem jogsértő. Ennek oka, hogy az Art. jogos érdek sérelme esetére is lehetővé teszi jogorvoslati kérelem előterjesztését. Márpedig adós tényleges (közvetlen rendelkezési joga alatt álló) vagyon elemeinek elvonása, más végrehajtási intézkedés fogatosítása útján (értve ezalatt az inkasszót, a jövedelem letiltást, az ingó-, vagy ingatlanfoglalást) - álláspontom szerint - abban az esetben az adós jogos érdekét sértheti, ha eleve az adóhatóság rendelkezésére áll az adós vagyonának egy viszonylag könnyedén végrehajtás alá vonható része (túlfizetés), amelynek nélkülözése általában kevesebb lemondással jár az adós számára. Ennek indoklásaként utalok arra, hogy a túlfizetés feletti rendelkezési jog meglehetősen korlátozott, hiszen csak rendszeresített formanyomtatványon benyújtott kifejezett kérelemre, általában 30 napos kiutalási határidő leteltét követően juthat hozzá az adós, szemben az előzőekben hivatkozott végrehajtási intézkedés útján elvonható vagyonelemeivel, amelyek eleve rendelkezési joga alatt, birtokában állnak, esetleg hozzájuk személyesen kötődik, vagy az adós számára nélkülözhetetlen, vagy nehezen nélkülözhető vagyonelem.

A végrehajtási eljárásban előterjeszthető jogorvoslat általános formája a végrehajtási kifogás, különös formája a felügyeleti intézkedés iránti kérelem. Az, hogy egy adott jogorvoslati kérelem az előbb említettek közül melyik eljárási rendben kerül elbírálásra a végrehajtási intézkedésről való tudomásszerzés és a jogorvoslati kérelem benyújtása között eltelt időtartam határozza meg.

A jogorvoslati eljárás meglehetősen szűk határidőket állapít meg mind az adóhatóság, mind az adós számára. Az átvezetés, mint végrehajtási intézkedés fogatosítását követően az adóhatóság az Art.

150/A. § (1) bekezdése szerint az adós részére végzést köteles küldeni. Az adós a végzés kézhezvételétől számított 8 napon belül (legkésőbb 6 hónapon belül, lásd részletesebben lentebb) terjeszthet elő végrehajtási kifogást, amelyet a végzéssel szemben kell előterjeszteni. A végzés rendelkező része egyébként a Ket. 72 § (2) bekezdése alapján részletes tájékoztatást tartalmaz a végrehajtási kifogás benyújtásának feltételeiről.

Amennyiben az adózó a tudomásszerzést követő 8 napon belül nem terjeszt elő végrehajtási kifogást a végrehajtási intézkedésként fogatosított átvezetéssel szemben, az ezt követően benyújtott jogorvoslati kérelme mellett igazolási kérelmet az Art. 5/A. § (3) bekezdésének i) pontja, valamint a Ket. 66.-67. §-ai alapján terjeszthet elő, annak érdekében, hogy az adóhatóság, mint határidőn belül benyújtott jogorvoslati kérelemként; végrehajtási kifogásként bírálja el a kérelmét. Az igazolási kérelemben az adósnak elő kell adnia annak okát, hogy a 8 napos határidőt milyen okból kifolyólag mulasztotta el, illetőleg előadott indoka(inak) bizonyítékait. Az igazolási kérelem előterjesztésére nyitva álló határidők megegyeznek a végrehajtás jogorvoslati határidőivel, vagyis tudomásszerzéstől számított 8 napon belül, de legkésőbb 6 hónapon belül be kell nyújtani az végrehajtási intézkedést fogatosító, elsőfokú adóhatósághoz. Az igazolási kérelemmel egyidejűleg a jogorvoslati kérelmet is elő kell terjeszteni, a félreértés elkerülése érdekében ezért érdemes egy iraton, vagy legalábbis egy postai küldeményként megküldeni az adóhatóság részére a jogorvoslati és igazolási kérelmet.

Az igazolási kérelem tárgyában az elsőfokú adóhatóság, vagyis az átvezetést fogatosító végrehajtási szervezeti egység dönt. A döntés formája végzés. Amennyiben az igazolási kérelemben foglaltaknak helyt ad, a jogorvoslati kérelem végrehajtási kifogásnak minősül a 8 napon túli benyújtása ellenére is.

Amennyiben az adós igazolási kérelem nélkül 8 napon túl, de a jogvesztő határidőn, 6 hónapon belül terjeszt elő jogorvoslati kérelmet - ide tartozik az az esetkör is, ha 8 napon túli előterjesztés esetén benyújtott igazolási kérelmet az adóhatóság elutasítja -, az adós beadványát az adóhatóság felügyeleti intézkedés iránti kérelemként kezeli és bírálja el az Art. 141. § (1) bekezdésében foglaltak alapján. Az adóhatóság tehát felügyeleti intézkedés szabályai szerinti eljárást folytat le az

Art. szerinti 8 napos szubjektív határidő leteltét követően, de a 6 hónapos objektív határidő letelte előtt benyújtott jogorvoslati kérelmek elbírálása esetében. A felügyeleti intézkedés iránti kérelmet elutasító másodfokú döntés egyszerű levél formájában történik, míg, ha jogsértőnek, vagy megalapozatlannak tartja az elsőfokú intézkedést a felettes adóhatóság végzést hoz.

Említést érdemel, hogy az igazolási kérelmet elutasító adóhatósági végzés ellen önálló fellebbezésre nincs lehetőség, mivel azt az Art. 136. § (3) bekezdésének d) pontja kizárja. A hivatkozott jogszabályhely ugyanis csak bevallás, bejelentés, fellebbezés kapcsán előterjesztett igazolási kérelmek tárgyában hozott végzés ellen ad lehetőséget önálló jogorvoslati kérelem benyújtására. Véleményem szerint ezen jogszabályhely indokolatlanul zárja ki a végrehajtási kifogás érdekében előterjesztett igazolási kérelmet elutasító végzések elleni önálló jogorvoslati jogot, hiszen ha a fellebbezés (mint jogorvoslati forma), kapcsán erre lehetőséget biztosít, semmi lényegi ok nem mutatkozik arra, hogy a végrehajtási kifogás (mint jogorvoslati forma) során ugyanezt kizárja.

Amennyiben a jogorvoslati kérelemként előterjesztett beadványt az átvezetés foganatosítását követően több mint 6 hónappal terjeszti elő az arra jogosult azt, az adóhatóság az időtartam jogvesztő jellegére tekintettel a Ket. 30. § d) pontja értelmében érdemi vizsgálat nélkül utasítja el. A jogvesztő határidő az előzőekből következően is annyit tesz, hogy annak leteltét követően nincs lehetőség az adott eljárás megindítására, még abban az esetben sem, ha a jogvesztő határidőn belül nem jutott az adós tudomására az általa sérelmesnek tartott intézkedés.

Függetlenül attól, hogy az átvezetés elleni jogorvoslati kérelem végrehajtási kifogásnak minősül, vagy felügyeleti intézkedés iránti kérelemnek azt az átvezetést foganatosító elsőfokú adóhatóságnál kell előterjeszteni. Az elsőfokú adóhatóság a jogorvoslati kérelemben foglaltakat megvizsgálja és, ha egyetért az abban foglaltakkal - vagyis jogsértőnek, vagy megalapozatlannak találja korábbi intézkedését, helyt adva a jogorvoslati kérelemben foglaltaknak saját hatáskörben módosíthatja azt. Ha azonban továbbra is jogszabályszerűnek és megalapozottnak tartja a végrehajtási intézkedést (jelen esetben átvezetést) a jogorvoslati kérelmet beérkezését követően köteles a felettes, másodfokú adóhatósághoz kell felterjeszteni. A felterjesztés a jogorvoslati kérelmet, az

elsőfokú adóhatóság átvezetéssel kapcsolatos véleményét, és javaslatait, valamint ezek mellékleteként és az ügy valamennyi érdemi iratát másolatban öleli fel.

Az elsőfokú adóhatóság intézkedésével szembeni jogorvoslati eljárás illetékköteles. Amennyiben az adós végrehajtási kifogást terjeszt elő az illetékekről szóló 1990. évi XCIII. számú törvény (a továbbiakban: Itv.) 29. § (5) bekezdése alapján 5 000 forint. Ha az adós jogorvoslati kérelmét felügyeleti intézkedés formájában terjeszti elő az Itv. 29. § (2) - (3) bekezdései értelmében végrehajtás alá vont, vagy vitatott összeg minden megkezdett 10 000 forintja után 400 forint, de legalább 5000 forint, legfeljebb 500 000 forint.

A felterjesztést beérkezését követően - függetlenül attól, hogy végrehajtási kifogásról, vagy felügyeleti intézkedés iránti kérelemről van szó - a másodfokú adóhatóság 15 napon belül köteles a jogszerűség és megalapozottság tárgyában dönteni. Ezt a határidőt egészen kivételes esetekben egyes eljárási cselekmények (pl.: szakértő kirendelése) megszakíthatják. Átvezetés esetében azonban olyan tény, vagy információ aligha akadhat, amely a másodfokú döntés megalapozott meghozatalához ne állna az adóhatóság rendelkezésére, ezért az átvezetés, mint végrehajtási intézkedéssel szembeni jogorvoslati kérelem másodfokú elbírálása során, gyakorlatilag kizárt az ennél hosszabb másodfokú ügyintézési határidő.

A másodfokú adóhatóság által végrehajtási kifogás tárgyában hozott végzés ellen, annak közlésétől számított 15 napon belül fellebbezésnek van helye. A fellebbezést a vitatott végzést hozó másodfokú adóhatósághoz kell előterjeszteni, annak elbírálására - a másodfokú adóhatóság felterjesztését követően - a NAV Elnöke jogosult. A fellebbezés illetékkötelezettsége az Itv. 29. § (5) bekezdése alapján 10 000 forint.

Ugyancsak a NAV Elnöke jogosult döntést hozni a másodfokú adóhatóság döntésével szemben elkésetten, vagyis az Art. 141. § (1) bekezdése alapján előterjesztett jogorvoslati kérelmek tárgyában. A NAV Elnökének döntéseivel szemben az Art. 141. § (1) bekezdése alapján az adópolitikáért felelős miniszter, illetve a NAV felügyeletére kijelölt miniszterhez lehet jogorvoslati kérelemmel fordulni, amelynek illeték terhe az Itv. 29. § (3) bekezdése szerint a végrehajtás alá

vont vagy vitatott összeg minden megkezdett 10 000 forintja után 500 forint, de legalább 50 000 forint, legfeljebb 500 000 forint. Ha a felügyeleti intézkedés iránti kérelem tárgyának értéke pénzben nem állapítható meg és az eljárást az adópolitikáért felelős miniszter folytatja le, a felügyeleti intézkedés illetéke 50 000 forint.

Az adós részéről megfizetett eljárási illeték minden esetben visszajár, ha a végrehajtási intézkedés foganatosítására jogsértően, vagy megalapozatlanul került sor. Persze az adóhatóság csak abban az esetben utalja ki a visszajáró illetéket, ha az adós terhére adó- vagy köztartozás nem tart nyilván, arról hivatalos megkeresés útján nincs információja.

E ponton talán érdemes arra kitérni, hogy az előzőekben ismertetett eljárási rend következtében - végső soron - a határidőn belül, végrehajtási kifogásként (8 nap), vagy a végrehajtási kifogással szemben előterjesztett fellebbezés (15 nap) elbírálására nagyjából ugyanabban a rendben ugyanazon szerv jogosult, mint az elkésetten, vagyis az Art 159. §-ban foglalt szabályoktól eltérően benyújtott jogorvoslati kérelem esetében. Ebből következik, hogy vagy az Art. 159. §-a, vagy az elmúlt években egyre inkább kiszélesedő, legutóbb 2012. január 1. napjával módosított 141. § szerinti felügyeleti intézkedés jogintézményének - és véleményem szerint inkább ez utóbbi jogszabályhely - végrehajtási jogorvoslati eljárásokra való további „testre szabása”, további részlet szabályainak kidolgozása lenne indokolt.

VI. Alkalmazásához fűződő előnyök és hátrányok

A végrehajtás célja, hogy a fennálló adó, illetőleg köztartozás a lehető legrövidebb időn belül a teljes összegben (vagy minél nagyobb hányadban) megtérüljön. Ezt a végrehajtási intézkedésekkel szemben általánosan megfogalmazott célt az átvezetés, mint végrehajtási intézkedés kiválóan teljesíti. Alkalmazása mellett szól továbbá az is, hogy rendkívül költséghatékony, hiszen munkaerőigénye (és ebből kifolyólag bér, illetmény költsége), valamint egyéb adminisztrációs költsége elhanyagolható. Foganatosítása gyors - lényegében egy számítástechnikai rögzítési folyamat, amelyet egy formalizált végzés kiadása követ - és az ebből várható megtérülés előre, tökéletes pontossággal megállapítható, szemben például a hatósági átutalási megbízással, vagy az ingó-, ingatlanfoglalással.

Amellett, hogy végrehajtói szempontból számos előny fűződik az átvezetés, mint végrehajtási intézkedés alkalmazásához, adósi szempontból is a lehető legkíméletesebb vagyonelevonási forma, hiszen az adósok adóhatóság számára teljesített túlfizetésük feletti rendelkezési joga - más vagyonelemekhez képest - erősen behatárolt. Így az adósok részéről kevésbé mobil és személyes kötődéssel nem bíró vagyonelem kerül ezen végrehajtási cselekmény foganatosítása során elvonásra.

Az előnyök mellett azonban meg kell említeni, hogy az átvezetés, mint végrehajtási intézkedés alkalmazásának területe meglehetősen korlátozott, hiszen alkalmazásának előfeltétele, hogy adózó adófolyószámláján túlfizetést mutató adónem legyen nyilvántartva, márpedig az esetek többségében azon adózók (adósok) adófolyószámlája, akikkel szemben végrehajtási eljárást kezdeményezett az adóhatóság kizárólag hátralékos adónemeket tartalmaz. Másrészt szintén korlátozza alkalmazását, hogy közjogi jellegénél fogva csak az adóhatóság alkalmazási körében érvényesül, magánadósok egymás közötti (adósi) jogviszonyaiban nem.

Összességében az átvezetés, mint végrehajtási intézkedés egy gyakorlati szempontból kitűnő végrehajtási intézkedési forma, amelyet legfeljebb alkalmazási területének viszonylagos szűkössege korlátoz csak. Alkalmazása a végrehajtási intézkedések sorában elsőként javasolt.

dr. Juhász Tamás